

چگونه توانستیم مسئله دانش آموز را در روانخوانی حل کنیم

حمیدرضا آبدار^۱، سید محمد مهدی نجفی فراشاه^۲، امیرحسین چاکرالاحسینی ابرقوئی^۳

^۱ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان یزد، پردیس شهیدان پاکنژاد

^۱ اداره آموزش و پرورش شهرستان بهاباد، روستای ببروئیه، آموزشگاه خیام

ایمیل hamidstudentab@gmail.com

۰۹۱۳۹۰۴۲۲۹۵

^۲ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان یزد، پردیس شهیدان پاکنژاد

^۲ اداره آموزش و پرورش شهرستان یزد، آموزشگاه فقیه خراسانی

s.m.m.najafi۱۳۸۰@gmail.com

۰۹۹۱۳۲۱۹۶۸۶

^۳ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان یزد، پردیس شهیدان پاکنژاد

^۳ اداره آموزش و پرورش شهرستان ابرکوه، آموزشگاه سرای دانش

amirhossein.ch۲۰۰۰@gmail.com

۰۹۱۳۵۲۴۹۶۲۱

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی ارائه و اجرای راه حل برای بهبود مسئله روانخوانی دانش آموز ابتدایی صورت گرفته است. پژوهش حاضر از طریق اقدام پژوهی و مصاحبه به جمع آوری اطلاعات و بررسی شواهد موجود در موضوع مسئله روانخوانی دانش آموز ابتدایی پرداخته است. با اجرای راه حل های پیشنهادی که شامل حل کردن ماز های مختلف و توضیح بند های خوانده شده بود، توانستیم تا حد مطلوبی چالش ایجاد شده را بهبود داده و انگیزه دانش آموز را نسبت به مبحث روانخوانی را توسعه بخشیم.

واژگان کلیدی

اقدام پژوهی، روانخوانی، دانش آموز ابتدایی

«اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ»

"بخوان به نام پروردگاری که تو را خلق کرده است" (سوره علق آیه ۱)

اقدام پژوهی (معلم پژوهنده) از جمله دستاورد های نوپایی است که از سوی پژوهشگرده تعلیم و تربیت و شورای تحقیقات استان ها مورد توجه و حمایت قرار گرفته است و افزایش شرکت و استقبال معلمان از طرح ها و برنامه های معلم پژوهنده گواه این مدعاست. اقدام پژوهی، فعالیتی علمی است که در آن فرد حین کار و انجام فعالیت تلاش می کند تا وضعیت نامطلوب را به وضعیتی نسبتاً مطلوب تغییر دهد و هدف کار بهسازی امور و اثر بخشی آن است (زندوانیان و همکاران، ۱۳۹۰).

این نوع تحقیق معمولاً حاصل فعالیت جمعی معلمان است که با انجام آن می توانند در کار تحقیق مهارت یابند، عادات فکری خود را تغییر دهند و از این طریق سطح یادگیری دانش آموزان را افزایش دهند. به علاوه این نوع تحقیق حاصل تلاش افرادی است که می خواهند تدریس را به فعالیتی تبدیل کنند که مکاشفه محور اصلی آن باشد و معلمان از طریق انجام آن به معلم - پژوهشگر تبدیل شوند (نولن و وندریوتن، ۲۰۰۷). اقدام پژوهی پل ارتباطی بین تحقیق علمی و کاربرد های روزمره آن است (دو زیو، ۲۰۰۳).

اقدام پژوهی معمولاً از یک الگوی چرخه ای تبعیت می کند و مراحل آن در عین پیروی از مراحل خاص، بسیار انعطاف پذیر است. از این رو در اقدام پژوهی با توجه به شرایط گوناگون حاکم بر محیط و موضوع تحقیق، می توان در مراحل پژوهش تغییرات گوناگون ایجاد کرد (قاسمی پویا، ص ۳۵).

فعالیت پژوهشی حال حاضر در مدرسه دولتی شهید یآوری واقع در بلوار امیرکبیر یزد انجام شده است. این مدرسه دارای فضای آموزشی نسبتاً بزرگ و مناسبی است و شامل هجده کلاس درس می باشد، که این کلاس ها شش پایه ی ابتدایی را در بر می گیرند و به این شکل که برای هر پایه تحصیلی سه کلاس درس در نظر گرفته شده است. بنده به همراه چند تن از دوستان در این مدرسه این فعالیت اقدام پژوهی را انجام دادیم.

۲- توصیف وضع موجود

در شروع فعالیتم به عنوان کارورز در این مدرسه، شیوع و همه گیری کرونا را مشاهده کردم به همین جهت مدرسه نیمه حضوری و به شکلی بود که نصف دانش آموزان در هر روز به مدرسه می آمدند و اصل آموزش توسط معلمان در فضای مجازی شاد در حال پیگیری بود. به همین جهت در ابتدای کار برخورد کافی با دانش آموزان مدرسه نداشتم و بیشتر فعالیت ما در مدرسه انجام کارهای اداری مدرسه بود. پس از تزریق دز سوم واکسن کرونا توسط مردم اندکی از شدت مرگ و میر و ابتلا به این بیماری در آن زمان کاهش پیدا کرد به طوریکه به هنگام عید نوروز محدودیت های کرونایی از شهرهای ایران برداشته شد و مردم پس از دو سال در خانه ماندن به مسافرت رفتند. در همان نوروز خبری در فضای مجازی پیچیده شده بود که پس از پایان تعطیلات تمامی آموزش ها در تمامی مقاطع تحصیلی اعم از دانش آموزان و دانشجویان حضوری است و همه باید به مدرسه و دانشگاه بروند. این فرصتی برای ما شد تا دوباره بتوانیم مدارس را به همان شکل گذشته بینیم. به شکلی که همه در مدرسه حضور داشته باشند و فضای مدرسه، بوی اصیل خودش را به خود ببینند. بنده در کلاس سوم خاتمی مدرسه شهید یآوری مشغول به فعالیت شدم. کلاس دارای ۳۵ دانش آموز است. با توجه به فضای کلاس و مساحتی که در کلاس داریم تراکم جمعیتی کلاس بالاست.

با توجه به جلساتی که در طول سال به عنوان کارورز به مدرسه می رفتم، تقریباً شناخت نسبتاً کمی از دانش آموزان کلاس دارم. با توجه فعالیت هایی که توسط معلم انجام می شود و کارهایی که دانش آموزان انجام می دهند، می شود دانش آموزانی خوب را از ضعیف مشخص کرد و همچنین فهمید که کدام دانش آموز دچار مشکل است. یکی از دانش آموزانی که در کلاس نظرم را جلب کرد، کسی بود که در روانخوانی دچار مشکل بود؛ به طوریکه وقتی از روی درس فارسی می خواند بعضی از کلمات را جا می انداخت و یا در پایان جملات کلمه ایی را که خودش می خواست و در فکرش بود به عنوان فعل یا کلمه می آورد. همچنین مورد دیگری که در او دیده می شد در تشخیص مفاهیم کلیدی دچار مشکل بود. به یاد دارم وقتی که معلم یک برگه ریاضی را به دانش آموزان داده بود تا آنها سوالات را حل کنند، این دانش آموز برای رفع مشکل به پیش من آمد و هر چقدر که من تلاش کردم تا مفهوم ردیف را بفهماند، او باز هم مفهوم را دریافت نکرد.

نام دانش آموز گفته شده «عرشیا جلالی فر» است. از آنچه که از مصاحبه با والدین فهمیدیم، یک معلم خصوصی نیز دارد که با او کار می کند و اندکی این دانش آموز در دروسش بهبود یافته است. وقتی برگه ی حل سوالات ریاضی یا دفتر املای او را بررسی کردیم، متوجه شدیم دست خط خوبی نیز ندارد و مانند روانخوانی اش بعضی از کلمات را نیز جا انداخته و یا آن کلمات را از خودش نوشته است. همین مسئله باعث شد به این فکر بیفتیم که چگونه می توانیم مشکل روانخوانی او را حل کنیم.

طبق آن چیزی که در توصیف موقعیت بیان کردیم، این دانش آموز در روانخوانی بعضی از کلمات را جا می انداخت و یا به جای کلمه نوشته شده از روی کتاب کلمه ایی که خودش در ذهن داشت می نوشت، او نیز مانند دیگر دانش آموزان شیطنت های کودکانه خودش را داشت. از مصاحبه ایی که با والدین کردیم فهمیدیم که او دچار بی دقتی نیز است. طبق تحقیقاتی که انجام دادیم در رابطه با این مشکل که دانش آموزی در خواندن کلمات را از خودش و مطابق میل خودش در جمله قرار می دهد دچار اختلال تمرکز حواس نیز است، به همین دلیل یکی از علل را این مهم تلقی کردیم و در ادامه که با والدین گفت و گو داشتیم و نشانه های بی دقتی را بیان کردیم ایشان نیز تاییدی بر حدس ما بودند.

در گفت و گویی که با والدین دانش آموز داشتیم ایشان نیز موافق برای همکاری و فعالیت بودند، اما به دنبال این بودند که بگویند فرزندشان فقط در ریاضی، آن هم اندک مشکلی دارد و به همین جهت برای او یک معلم خصوصی گرفته اند، اما وقتی من یک سری از نشانه ها را در روانخوانی و همچنین از بی دقتی هایش در خانه گفتیم ایشان خودشان تایید کردند و به نوعی نرم شدند. از روابطی که با دانش آموز داشتم او را نیز با کار همراه کرده بودیم و طبق گفته خودش، به شدت کنجکاویم تا ببینیم چه باید بکنیم.

همانطور که بیان داشتیم دانش آموز گفته شده در روانخوانی دچار اشکال بود. طبق تحقیقاتی که انجام دادیم به این نتیجه رسیدیم که اختلال تمرکز حواس نیز دارد و همین بی دقتی هایش باعث می شود در خواندن دچار مشکل باشد. بنابراین در اینجا دو مسئله بیان می شود، یکی اینکه دانش آموز مشکل عدم شناخت کلمات را دارد، یعنی دایره واژگانی اش کم است و دیگر مشکل بی دقتی است. به همین جهت برای رفع مشکل او در روانخوانی دو فعالیت مهم

باید صورت پذیرد و آن اینکه این دو فعالیت همزمان باهم به جلو بروند، آن اینکه دایره لغات این دانش آموز بیشتر شود و مهمتر آنکه بی دقتی او کاهش و تمرکزش افزایش یابد.

۳- شواهد (۱) :

با توجه به آنچه که مشاهده شد و قبلاً هم بیان کردیم، مشکل این دانش آموز را اختلال خواندن گفتیم که در آن کلمات را جا می اندازد و یا از ذهن خودش آن ها را می گوید. دو دلیل اصلی این موضوع را یکی کم بودن دایره لغات این دانش آموز و نداشتن شناخت کافی از کلمات و دیگر نداشتن تمرکز حواس و بی دقتی بیان کردیم. بنابراین برای بهتر شدن و رفع این مشکل در ابتدا باید بی دقتی او را کاهش دهیم، چون دلیل اصلی در اینگونه خواندن بی دقتی است و در کنار این کار آگاهی او را از واژگان بالا ببریم.

۴- تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل)

در این جا تمامی فعالیت هایی که به این دانش آموز داده شده را می آوریم که این فعالیت ها شامل دو فعالیت افزایش تمرکز و بهبود روانخوانی او هستند.

۱- از فرزند خود بخواهید بر روی لبه های فرش شروع به راه رفتن کند به طوریکه پنجه پای عقب به پاشنه پای

جلو برخورد کند. (مانند راه رفتن بر روی جدول های کنار خیابان)؛

۲- فعالیت بعدی لی لی رفتن است که والدین می بایست طبق بازی هایی که در کودکی انجام داده اند از او

بخواهند که در خانه لی لی برود؛

۳- از او بخواهید دو دست خودش را مشت کند و به جلو بیاورد بطوریکه دست های او کاملاً باز و رو به جلو

باشد. سپس از او بخواهید با گوش کردن به صحبت های شما کاری را که از او می خواهید انجام دهد. بدین

صورت که به او هر وقت گفتید باز دست هایش را باز و هر وقت گفتید بسته دست هایش را ببندد؛

۴- تمرین بعدی استفاده از ماز هاست؛

- ۵- ارتباط فضایی؛ یک صفحه شطرنجی را بکشید، در آن الگویی را رسم کنید، از فرزند خود بخواهید مانند آن الگو را در صفحه شطرنجی بدون الگو بکشد؛
- ۶- به هنگام روانخوانی ها از او بخواهید تصاویر کتاب را شرح دهد؛
- ۷- از او بخواهید پس از اینکه هر بند از کتاب را خواند در رابطه با آن مختصری توضیح دهد و هر آنچه که فهمیده بیان کند؛
- ۸- از او بخواهید به هنگام خواندن عجله نکند و به نکات ریز متن توجه کند؛
- ۹- از او بخواهید قبل از آن که بخواند در رابطه با آنچه که می خواهد بخواند فکر کند؛
- ۱۰- سعی کنید فضای اطراف او را به هنگام خواندن خلوت کنید یا در جایی بخواند که وسایل در محیط توجه او را به خودش جلب نکند؛
- ۱۱- مطالعه هر چه بیشتر به دانش آموز کمک می کند که دایره لغات خودش را افزایش دهد بنابراین تا آنجا که می شود او را به کتاب خوانی تشویق کنید.

۵- انتخاب راه حل و اعتبار بخشی

در اینجا با توجه به آنچه که بیان شد، در حقیقت باید ترکیبی از فعالیت های بالا را اجرا کرد تا بتوانیم مشکل این دانش آموز را حل کنیم، به همین جهت دو فعالیت منتخب را داریم. اولی را می توانیم حل کردن ماز های مختلف توسط دانش آموز بگوییم و دومین آن را توضیح در رابطه با هر بند از مطلبی که می خواند، پس از آن که آن را خوانده است.

۶- اجرای راه حل و نظارت

گام اول: این مرحله را آماده سازی می نامیم. در این مرحله باید برای دانش آموز برنامه ریزی دقیق و منظمی را داشته باشیم که در عین حال این برنامه ریزی انعطاف نیز داشته باشد. در این مرحله والدین باید دانش آموز را متقاعد سازند

که در روز باید در ساعات مشخصی کتاب بخواند و یک صفحه از ماز را حل کند. می توانند به او بگویند که در پایان روز به عنوان پاداش به او یک خوراکی می دهند. این برنامه ریزی، باعث می شود که هم به نظم عادت کند و هم به عادت خوب کتاب خوانی دست یابد.

گام دوم: در این مرحله پس از اینکه مقدمات فراهم شد به او در زمانی که در هوشیارترین حالت ممکن خودش است می گویند که یک صفحه از ماز را حل کند و پس از آن برای والدین تحلیل کند که چگونه توانسته آن را حل کند. در این مرحله والدین زمان حل ماز را توسط زمان سنج می گیرند، این زمان نه باید بسیار طولانی و نه خیلی کم باشد. ممکن است مازها در طول روند کار دست دانش آموز برای حل کردن تند شود که باید به آرامی سختی آن را افزایش دهند.

گام سوم: در این مرحله طبق برنامه ریزی که انجام شده از دانش آموز خواسته می شود که کتاب بخواند و هر بند از کتاب را که خواند برای والدین شرح دهد. همچنین سرعت خوانش او باید متعادل باشد، نه زیاد کم که حوصله انسان سر برود و نه زیاد تند که نفهمد چه چیزی را خوانده است. طی این فعالیت به دلیل اینکه او مجبور است هر بند را توضیح دهد سعی می کند تمام حواسش را بر روی متن قرار دهد تا مفهوم آنچه را که می خواند دریابد. همین دقت او را بالا تر می برد.

گام چهارم: در این مرحله نظارت اتفاق می افتد. نظارت باید بر تمامی مراحل قبلی ذکر شده انجام شود، هر چقدر که از تمرین می گذرد باید تمرین ها سخت تر و چالش برانگیز تر شوند و این برعهده والدین است.

۷- شواهد (۲) توصیف وضع مطلوب

در این فعالیت انجام شده به عنوان یک اقدام پژوهی، ما دانش آموزی را مد نظر داشتیم که در روانخوانی بعضی از کلمات را جا می انداخت و یا اصلاً دیگر آن ها را نمی خواند و یا چیزی را می گفت که در ذهنش به جای آن کلمه گذاشته است. از لحاظ رفتاری دانش آموز منزوی و گوشه گیری نیز نیست و در کلاس فعالیت دارد، اما در بعضی از مواقع حواسش در جای خودش نیست. طبق مشاهدات و مصاحبه هایی که کردیم به این نتیجه رسیدیم که او به دو

دلیل دچار یک همچنین مشکلی شده است. دلیل اول اینکه تمرکز حواس ندارد و بی دقت است و دلیل دوم اینکه وقتی متنی را می خواند، مفهوم آنچه را که خوانده است نمی فهمد و دایره شناخت واژگانی او کم است. با اجرای راه حل ها و فعالیت های پیشنهادی، مشاهده شد که دانش آموز در روند یادگیری و اجرای روانخوانی مسیر رو به رشدی را طی کرده است.

۸- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی

با توجه به فعالیت های گفته شده به دلیل اینکه بیشتر این فعالیت ها جنبه بازی گونه داشتند طبق بازخوردی که از والدین گرفته شد این دانش آموز، مشتاق انجام اینگونه فعالیت ها بوده است، به همین دلیل اگر این تمارین و فعالیت های گفته شده با نظم به جلو برود به عنوان یکی از عادات مفید دانش آموز در می آید. البته که در این مسیر همکاری والدین مهم است، چرا که کار ما فقط راهنمایی است و نشان دادن مسیر، آن کسی که باید عملی را انجام دهد و پای کار باشد والدین اند و اگر آنها همکاری را داشته باشند بهترین ها نصیب شان خواهد شد.

با توجه به آنچه که در پایان کار از این دانش آموز در روانخوانی دیده شد، فهمیدیم تمارین اثر بخش بوده اند، و توانسته اند اندکی روانخوانی او را بهبود بخشند. ادامه مسیر رو به موفقیت بر روی دوش والدین و میزان توجه و ارزشی است که به این تمارین می دهند تا اثر بخشی آن کامل شود.

۹- نتیجه گیری و پیشنهادات :

براساس پژوهش انجام شده به این نتیجه رسیدیم که مشکل اصلی را می توان در بی دقتی این دانش آموز دانست. همین مورد بی دقتی باعث شده تا نتواند که وقتی متنی را می خواند آن را به درستی متوجه شود. البته که هر چقدر که انسان در کاری بیشتر تمرین کند، مهارتش بیشتر می شود به همین جهت برای حل مشکل او دو چیز را مد نظر گرفتیم یکی اینکه مهارت کتابخوانی را در او تقویت کنیم و دیگری اینکه نداشتن تمرکز او را با تمارین پیشنهادی کاهش دهیم.

منابع

- قرآن کریم، سوره علق آیه ۱ .
- زندوانیان، احمد؛ عیسوی، محسن؛ جعفری احمدآبادی، حسن. (۱۳۹۰). مطالعه بنیادی فلسفی روش تحقیق اقدام پژوهی (معلم پژوهنده). فصلنامه پژوهش، سال سوم، شماره اول، صفحه ۱۲۳-۱۴۴.
- قاسمی پویا، اقبال، راهنمای معلمان پژوهنده، ص ۳۵ .
- Nolen, A. L., & Vander Putten, J. (۲۰۰۷). Action Research in Education: Addressing Gaps in Ethical Principles and Practices. Educational Researcher, ۳۶(۷) pp. ۴۰۱- ۴۰۷.
- De Zeeuw, G. (۲۰۰۳). Helping Others: Projects or Research? Journal of Community and Applied Social Psychology, ۱۳, ۴۹۶-۵۰۳.